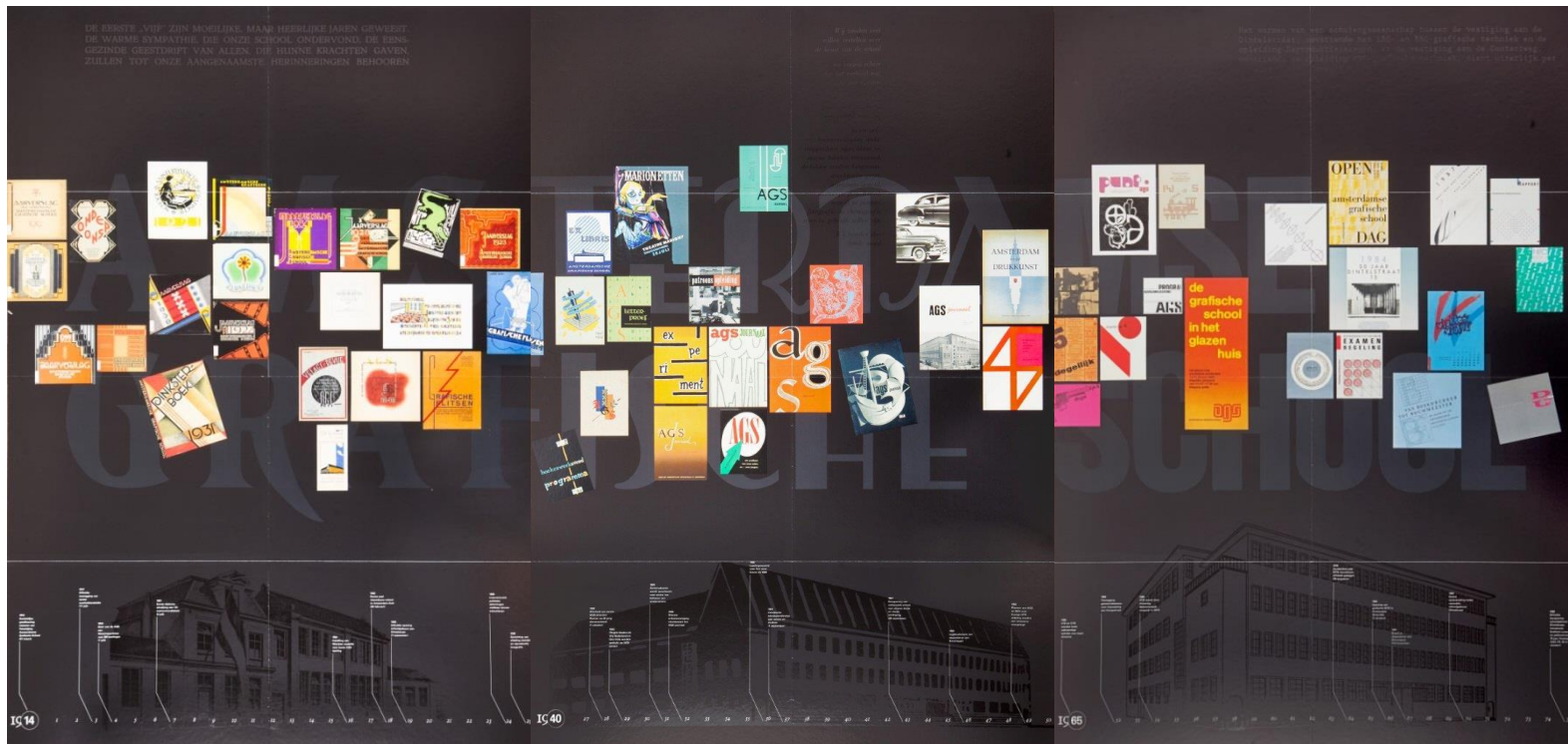

Ma Geschiedenis (1914-1989)

De realisering van een typografische opleiding in Amsterdam verliep in de beginperiode uiterst moeizaam. Een groep enthousiaste hoofdstedelijke grafici onder leiding van F. Wierdeis en J. T. Duwaer kwam vanaf 5 december 1913 met grote regelmaat in o.a. het Americain Hotel en de zaal der Typografische Bibliotheek der Lettergieterij "Amsterdam" bijeen.

Breedvoerig werd er gesproken over de organisatorische opzet, de huisvesting en vooral financiering van een typografische opleiding in de hoofdstad. De zorgvuldig bewaard gebleven handgeschreven notulen uit die periode leverden het bewijs dat er in 75 jaar weinig is veranderd. Alleen de bedragen lopen behoorlijk uiteen.

Directe aanleiding om een vriendenvereniging ten behoeve van het grafisch onderwijs in Amsterdam op te richten, was het feit dat een geplande opleiding Typografie aan de derde Openbare Ambachtschool in de Indische buurt niet door kon gaan. Het nieuwe schoolgebouw onder beheer van de "Maatschappij voor den Werkenden Stand" zou geen ruimte kunnen bieden voor een Typografische opleiding. Reden voor de groep grafici om aan te kloppen bij het gemeentebestuur. Daar vond men bij de wethouder, een oud-hoofdredacteur, een gewillig oor. Vanaf dat moment begon het werk voor Wierdeis en de zijnen pas goed. Een schoolreglement werd opgesteld.

De voorgestelde statuten werden op 21 maart 1914 goedgekeurd.

Bij de eerste opzet werd uitgegaan van een opleiding in de vakken boekdrukkerij, boekbinderij, steendrukkerij en zinkografie. Goede uitgangspunten die overigens wel gefinancierd en op een geschikte locatie ondergebracht moesten worden. Dat nu bleek niet zo eenvoudig.

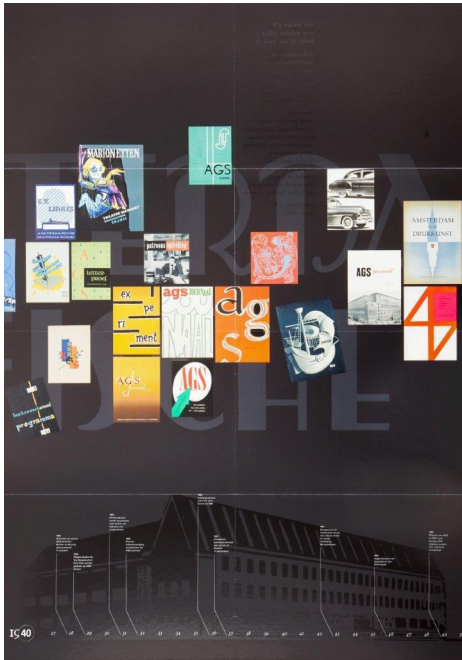
Temeer daar het ministerie van onderwijs minder ontvankelijk bleek voor de plannen. Ondertussen waren de initiatiefnemers het er wel over eens dat het schoolgeld minimaal 12 gulden voor kinderen uit arbeidersgezinnen moest bedragen. Subsidieaanvragen werden tegelijkertijd ingediend en telkens afgewezen omdat de school voor de grafische vakken in Utrecht zou overwegen afdelingen steendrukkerij en lithografie te beginnen. Plannen die van hogerhand waren opgelegd en zeker niet van het Utrechtse schoolbestuur afkomstig waren, zo stelde men in Amsterdam. Men sprak van weggegooid overheidsgeld richting Utrecht.

Een mening die de bonden deelde. "Wanneer het om een grafische afdeling van een bestaande ambachtsschool was gegaan dan hadden we het geld al gehad," zo verzuchtte toen één der initiatiefnemers. Men overwoog in oktober 1915 naar de minister te gaan om hem persoonlijk duidelijk te maken dat de plannen in Utrecht volkomen misplaatst waren. Tot een dergelijk bezoek is het nooit gekomen. Wel werd er lang en geduldig gewacht op betere tijden.

Op 11 juli 1917 kon tijdens een bestuursvergadering van de Vereniging AGS de officiële subsidietoezegging van het ministerie bekend worden gemaakt. Een toezegging die gebaseerd was op een drie jaar oude begroting en dus aan de lage kant was. Desondanks slaagde men er in een jaar later met het daadwerkelijke lesgeven te beginnen in een door architect E.J. Kuipers verbouwde openbare school aan de Weteringsschans. Uit 73 sollicitanten werd L. Ronoer benoemd tot directeur, die met 12 docenten 388 leerlingen voor de dag- en avondopleidingen kon huisvesten. Ruim 60 belangstellenden moesten wegens plaatsgebrek worden afgewezen. De belangstelling voor de school was in de beginjaren overweldigend. Binnen een jaar was het docentencorps verdubbeld. In 1921 telde de school het maximaal haalbaar aantal leerlingen van 1900.

In het midden van de twintiger jaren gingen bestaande nieuwbouwplannen op de lange baan. De grafische industrie bevond zich op dat moment in een dal. Jaren achtereen opende de secretaris van het schoolbestuur de jaarverslagen met een uiteenzetting over de belabberde huisvesting en het tekort aan geld. Pas op 7 november 1928 kwam de mededeling van de minister dat hij zijn goedkeuring verleende aan de ten uitvoerlegging vaneen nieuw gebouw. Een toezegging die een jaar later al weer werd teruggenomen, waarna de voorvechter van het eerste uur Wierdeis zwaar teleurgesteld als voorzitter aftrad. In 1930 werd er door het ministerie opnieuw goedkeuring verleend aan de plannen om te bouwen. Te laat voor Wierdeis, die door de school wordt geëerd met de instelling van de Wierdeis medaille die elke drie jaar aan de beste leerling wordt uitgereikt.

Pas op 25 februari 1932 werd in Amsterdam-Zuid de eerste paal voor het nieuwe schoolgebouw geslagen en op donderdag 7 september 1933 vond de officiële opening plaats aan de Dintelstraat. In het jaarverslag wordt dit heuglijke feit voor het eerst met foto's weergegeven. Na de gebruikelijke gewenningsperiode vol organisatorische problemen bij het betrekken van een nieuw schoolgebouw diende aan het einde van de eerste 25 jaar Vereniging AGS de opkomst van het fascisme zich aan in het jaarverslag van 1938. Men schreef in de inleiding: "De politieke spanningen dreigden dit jaar tot niet te overzien gevolgen te leiden."

In het jaarverslag 1939 werd veel aandacht besteed aan het naderend onheil dat ons land bedreigde. Secretaris Vrij schreef over het uitbreken van de oorlog: "Wij allen weten welk een veelal onherstelbaar leed hiermede onder de mensen is gekomen." en "Tot mijn voldoening heb ik kunnen constateren dat geen harer leeraren tengevolge van de mobilisatie zijn post aan de school heeft moeten verlaten." Ook het reilen en zeilen op de Amsterdamse Grafische School stond tussen 1939 en 1945 onder invloed van de tweede wereldoorlog.

Desondanks slaagde men er in een nieuwe afdeling bedrijfs- en reproductie fotografie op te richten. Wel ontstonden er problemen rond de verduisteringseisen van de bezetter waardoor het avondcursusprogramma danig in het gedrang kwam. Voor het overige kon het onderwijs aan de AGS in 1941 aan het gestelde doel beantwoorden. Helaas kon het

afscheid van Ronner, na een directeurschap van 24 jaar, slechts beknopt in de stukken worden weergegeven door de papierschaarste.

Dieptepunt in de jaarlijkse presentaties was de uitgave 1944: slechts vier gestencilde velletjes A4 vol sombere mededelingen van bestuur en schoolleiding. De lessen werden zeer beperkt op verschillende, nog te verwarmen, locaties gegeven.

Na de bevrijding kon in augustus al weer van een normale schoolbezetting worden gesproken. De zomervakantie werd verschoven naar de winter zodat eindexamenkandidaten iets meer tijd kregen om zich voor te bereiden. De school had uiteenlopende apparatuur uitgeleend aan de illegaliteit die maar ten dele weer terugkeerde. Vrij Nederland en Ons Volk werden mede gedrukt op AGS persen. In 1946 wordt er een schoolvereniging opgericht die het schoolorgaan "AGS journaal" introduceert.

Een mijlpaal in het Amsterdamse grafische onderwijs werd bereikt in 1950 toen het totaal aantal leerlingen en cursisten boven de magische grens van 1500 uitkwam.

Op 1 september 1951 kon het al vele jaren verlangde ééndagsonderwijs aan zettters en drukkers worden ingevoerd. De toenemende belangstelling voor het grafisch onderwijs hield ook de bestuurders van de AGS danig bezig. In het midden van de vijftiger jaren werd er veelvuldig gesproken over een mogelijke nieuwbouw en over het plan om te komen tot een Middelbaar Instituut voor Hogere Grafische Vorming. De aloude aanduiding "Patroonsopleiding" veranderde in ULNO.

Op 20 september 1957 werd de geheel verbouwde school heropend. Gedurende twee jaar was er van alles vertimmerd maar het meest in het oog lopende 'detail' vormden de nieuwe derde en vierde verdieping. Uitbreidingen om het stijgend leerlingenaantal te kunnen verwerken. Binnen dat kader paste ook de ingebruikname van een dépendance aan het Baroniepad in 1960. De school telde inmiddels ruim 2300 leerlingen.

worden tegengehouden. Om aan te geven hoe bizar het er in die tijd aan toe ging: een paar maanden later kreeg het schoolbestuur de toezegging dat er in 1975 begonnen kon worden met de bouw.

De geschiedenis leert dat op 28 augustus 1978 symbolisch de honderdste paal met enig officieel vertoon in de grond werd geslagen.

Het duidelijk teruglopend leerlingenaantal op LBO niveau baarde het schoolbestuur de nodige zorgen. In 1977 luidde men de noodklok dat op langere termijn een dergelijke ontwikkeling zou kunnen leiden tot een te kort aan goede vakmensen in de bedrijfstak. De bezorgdheid was kennelijk goed overgekomen want de volgende jaren kon weer een toename worden gesignaleerd.

Het begin van de tachtiger jaren stond in het teken van de democratisering op de school. Naar aanleiding van diverse onderwijsstakingen wordt ook op de AGS door bestuur en docenten uitvoerig op de problematiek ingegaan. Goede bliksemafleider vormde in die roerige periode de officiële opening van de nieuwbouw MTS op 3 oktober 1980 door de staatssecretaris van onderwijs. De periode na deze belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van het grafisch onderwijs in Amsterdam werd vooral negatief beïnvloed door het overheidsbeleid en de daarbij behorende bezuinigingen. Zowel op LBO als MBO niveau had men moeite met de mogelijkheden om praktijkgericht, kwalitatief verantwoord onderwijs te geven door het ontbreken van de financiële middelen om bijvoorbeeld geschikte machines en materialen aan te schaffen. Daarnaast bleek het niet eenvoudig om calamiteiten als een brand in de nacht van 5 op 6 december 1981 in de dépendance aan het Baroniepad op te vangen. Ook de aanbesteding in fasen van een volledige renovatie van het schoolpand aan de Dintelstraat in 1984 had de nodige financiële consequenties.

Op 20 oktober 1989 vond de officiële heropening van de panden plaats gevolgd door een groot jubileumfeest ter eer van het 75-jarig bestaan van de Vereniging Amsterdamse Grafische School. Belangrijke gebeurtenissen die tevens in het teken stonden van al weer een nieuwe onderwijsvorm: het Grafisch Lyceum.

In 75 jaar kan er veel veranderen. Zeker binnen een bedrijfstak als de grafische industrie. Bijvoorbeeld de financiële kant van de zaak spreekt in dat opzicht boekdelen. Waren in 1914 de ontvangsten van de Vereniging AGS in totaal ruim 70.000 gulden, waarvan bijna 23.000 gulden via subsidies en 660 gulden aan schoolgeld binnenkwam; vijf en zeventig jaar later ontving de AGS ruim negen en een half miljoen gulden waarvan 9 miljoen gulden aan subsidies. Het schoolgeld bracht in 1989 ruim drie ton op. Opvallend zijn ook de salariskosten. In 1914 betaalde men ruim zeven duizend gulden aan loon, in 1989 ging het om 7 miljoen gulden. In totaal waren in 1989 de uitgaven begroot op bijna 11 miljoen gulden. Drie kwart eeuw geleden bleven de kosten onder de 800.000 gulden.